

ELÇİN MEHRƏLİYEV,
filologiya elmləri doktoru,
yazıçı-publisist

...Hər dəfə dəli-dolu Qudyalçay üzərindən adlayıb milli ornamentlərlə bəzədilmiş möhtəşəm qoşa qapıdan Xaçmaz şəhərinə daxil olanda yolun hər iki tərəfi boyunca quraşdırılmış yaraşlıq memarlıq-arkitektura abidələri sırasındakı nəhəng çırağ fiquru diqqətimi daha çox cəlb edir və sövq-təbi onun mənəsi haqqında düşündürür: görəsən, belə bir fiqur ilə hansı ideya-məqsədi güdülmüşdür? Bəlkə gələn qonaqlara "Çırağımız gur yansı!" - demək istəmişlər? Ya bəlkə müstəqillik illərində sürətlə inkişaf etmiş müasir Xaçmazın işıqlı obrazını çırağ simvolu ilə əks etdirmək istəyiblər? Yoxsa, çırağ - yaxınlıqdakı qədim Çıraqqala müdafiə-qala-istehkamını - tarixi keçmişimizi yada salır?!... "Və mən hər dəfə bu barədə düşündəndə həm də istər-istəməz ömrünün 16 ilini bu rayonun quruculuğuna həsr etmiş görkəmli ictimai-siyasi və dövlət xadimi Şəmsəddin Xanbabayevi xatırlamışam. Bəlkə də ona görə ki, çırağ fiqurunun ideya-mahiyyəti ilə Şəmsəddin müəllimin həyat və fəaliyyətinin mənə-mahiyyəti arasında qərribə bir bağlılıq var.

Açıq deyəcəm: Şəmsəddin Xanbabayev son onilliklərdə barmaqla saya biləcəyimiz tək-tük kadrlardan biridir ki, özünü həm sədaqətli dövlət memuru, həm də qayğıkeş xalq adamı kimi tanıdı bilib. Həm dövlətin, həm də xalqın inam-etimadını qazanıb. Biz onun harada, hansı vəzifədə çalışmasından asılı olmayaraq nə yuxarı, nə də aşağı ilə bağlı şikayət və təpkilərə məruz qalmasının şahidi olmamışıq. Həm sadə insanlar tərəfindən, həm də dövlət rəsmiləri tərəfindən adı həmişə hörmətlə çəkilib. Dövlət başçısı tərəfindən "Şöhrət", "Şərəf", "1-ci dərəcəli əmək" ordenləri ilə təltif olunan Şəmsəddin Xanbabayev xalq arasında sabit xarakterə malik, təmkinli, təvazökar, xeyrəxah bir insan kimi xarakterizə edilib. Təkbəbbür, lovgalıq, hikkə, iddia onun təbiətinə yad olub. Hər dəfə iş yerini dəyişəndə yerli sakinlərin: "Biz seni unutmayacağıq!", "Sizin xoş xatirəniz bizimlə qalacaq!" - kimi ürekaçan nidalarla yola salınıb.

Bəlkə də normal halda biz bu gerçəkliyi xüsusi olaraq qabartmazdıq... Məlumdur ki, ictimai-iqtisadi-siyasi quruluşundan və idarəçilik formasından asılı olmayaraq hər bir ölkə həyatının bütün sahələrində normal fəaliyyətin təmin edilməsində dövlət və dövləti təmsil edən dövlət memurları həlledici rol oynayır. Başqa sözlə, dövlətin qəbul etdiyi ideologiyanın (siyasi, hüquqi, əxlaqi, estetik, dini, fəlsəfi və s. baxışlar sisteminin) həyata keçirilməsinə xidmət edən dövlət idarəetmə sistemi bu sistemdə çalışan qüvvələrin məcmusudur ki, onlar da cəmiyyətdəki mövcud qurumlarla

ÇİRAQ: RƏMZİ VƏ HƏQİQİ MƏNADA

Görkəmli siyasi-ictimai və dövlət xadimi Şəmsəddin Xanbabayevin 85 illiyi münasibətilə

müxtəlif təşkilatlar və vətəndaşlar arasında münasibətləri təşkilatı və hüquqi baxımdan qurub-nizamlayırlar. Xalq və dövlətçilik əlaqələrinin tənzimlənməsi həmişə həyatı əhəmiyyət kəsb edəcək səviyyədə mühüm və aktual vəzifələrdən olmuşdur və bu gün də olmaqdadır. Təəssüf ki, biz xalq, onun problemləri ilə dövlət memurları və onların mövqeyi arasında xoşagəlməz ziddiyyət və qarşıdurmaların da şahidi olmaqdayıq. Düzgün seçilmiş, yerində olan kadrlar ictimai fikrə müsbət təsir, cəmiyyətə nüfuz dərəcəsi nə qədər böyükdürsə, mənəvi, siyasi və intellektual cəhətdən qırıq, kasad memurun özbaşınalıq və hoqqabazlığı cəmiyyət üçün bir o qədər təhlükəlidir. Birincilər idarəetmə təcrübəsinə əsaslanmaqla, elmi-obyektiv meyarlara əməl etməklə və əlbəttə ki, dövrün aydınlıqlarını ictimai-siyasi baxış və ideyalarından güc almaqla dövlət idarəetmə işlərinin qaydaya salınmasına, istənilən ictimai-siyasi problem və mübahisənin müzakirələri yolu ilə həllinə, cəmiyyətdə baş verən hadisə və proseslərə hər bir fərdin öz münasibətini ifadə etməsinə şərait yaradır, ikincilər isə "mənəm-mənəm"likləri, şəxsi maraqlarını

yaşamaq məcburiyyətində qoydu. Mən də, necə deyirlər, ayağım yer tutandan, ağılim kəsəndən ailə-məişət qayğılarını çəkmək zorunda qaldım, maddi ehtiyaclarımızı ödəmək üçün ailənin digər üzvləri kimi gecəli-gündüzlü zəhmətə qatlaşdım. Öhdəmə düşən işlər isə kifayət qədər çox idi və belə qovhaqov sanki uşaqlıq səadətini əlimdən almışdı, mənə xoşbəxt gələcək haqqında heç bir inama yer qoymamışdı. Düşünürdüm ki, insanın gətirdiyi yolu, onun əməllərini mövcud olduğu mühit, yaşadığı şərait diqtə edir, insan bu qanunauyğunluğa riayət etmək məcburiyyətindədir. Amma onu da düşünürəm ki, anam - evimizin dirəyi olduqca ləyaqətli qadın idi, hər cür çətinliyə baxmayaraq bir kimsənin yanında ağlayıb-sısqamaz, vəfat etmişəri üçün dua edər, ümidverən sözləri ilə bizi ruhdan düşməyə qoymaz, cəfəkeşliyi və mərdənəliyi ilə qəlbimizdə qürur hissləri oyadırdı. Mən hərdən gec-tez kasibçılığın daşını atacağımız, dərdsiz, qayğısız bir həyata qovuşacağımız barədə fikirləşirdim... - Bir dəfə söhbət əsnasında fikirlilikli, gözəlri yol çəke-çəke söyləmişdi bu sözləri.

Şəkildə: Azərbaycanın görkəmli ictimai-siyasi və dövlət xadimi Şəmsəddin Xanbabayev

milli maraqlardan üstün tutmaları, açıq-aşkar vəzifə səlahiyyətlərindən cılız niyyətləri üçün istifadə etmələri ilə cəmiyyətdəki sosial-siyasi-mənəvi mühiti pozur, idarəetmə sistemini sarsıdır.

Mən Şəmsəddin Xanbabayevi birinciləri təmsil edən parlaq simalardan biri kimi tanıyıram və başqaları kimi o da öz qbrazını öz taleyi və əməlləri ilə yaratmışdır.

Ş.Xanbabayev milli tariximizizin az qala son bir əsrlik hadisələrinə şahidlik etmiş və vətəndaş münasibəti göstərmiş, istər xoş günlərdə, istərsə də ağır zamanlarda milli maraqları və öz insanlıq adını hər şeydən uca tutub qorumağa çalışmış ictimai-siyasi fəal kimi tanınmışdır.

Ş.Xanbabayevin dediyi konkret mühitdə, zamanda dövlət təhsil-tərbiyə məsələlərinə ciddi diqqət yetirirdi. Heç bir kəs sovet təhsil sistemindən kənarda qala, hətta dərslərdən belə yayına bilməzdi. Dövr, necə olur-olsun təhsil almağı, bir mütəxəssis kimi yetişməyi tələb edirdi. "Bu minvalla istər-istəməz qayğısız uşaqlıq illərindən məhrum oldum, özüm də hiss etmədən çox erkən böyüdüm. Elə o vaxtdan anladım ki, ağır, meşəqətli həyat, çətin sınaqlar, ehtiyac adamı uşaqlıq sevincini əlindən alsa da, xarakterinə polad cəvhəri qatır, daş kimi bərkidib möhkəmləndirir, yeni mübarizələrə hazırlayır." - Bu sətirlər də onun xatirələrindəndir. - "Artıq yeniyetməlik və ilk genclik çağlarında yaşadığımız həvəslə gələcək arzularından danışanda, mən evin problemlərini həll etmək üçün qarşımdakı maneələri dəf edib mümkün qədər tez bir zamanda çörəklə bir sənətə yiyələnmək barədə düşündürdüm. Bu gedişlə iyirmi beş yaşında təhsilimi tamamladım. Necə deyirlər, axır ki, öz

ayağım üstündə dura bildim". -Ş.Xanbabayev 1959-cu ildə Azərbaycan Kommunal və Tikinti Texnikomunu bitirmiş, 1964-1969-cu illərdə Azərbaycan Politexnik İnstitutunda ali təhsil almışdı.

Əmək fəaliyyətinə 1963-cü ildə Bakıdakı Ağac Emalı Kombinatında başlamışdı. 1965-ci ilədək II dərəcəli dəzgaççı, yığma sexinin ustası işləmişdi. 2 il Abşeron Rayon Kommunal Təsərrüfatı şöbəsində mühəndis vəzifəsində çalışmışdı. Daha sonra - 1967-ci ildən Abşeron Rayon Təmir-tikinti idarəsində iş icraçısı, baş mühəndis, 1968-ci ildən həmin idarənin rəisi, 1976-cı ildən Naxçıvan MR Kommunal Təsərrüfatı nazirinin müavini, 1977-ci ildən Ordubad Rayon İcraiyyə Komitəsinin sədri, 1980-ci ildən Ordubad Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi, 1983-cü ildən Naxçıvan Şəhər Partiya Komitəsinin birinci katibi, 1990-1992-ci illərdə Naxçıvan MR Dövlət Plan Komitəsinin sədri, Naxçıvan MR baş nazirinin müavini, 1992-ci ildən Naxçıvan Muxtar Respublikasının baş naziri, 2000-2004-cü illərdə isə Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirinin müavini vəzifələrində çalışdı. Necə deyirlər, karyera qapıları həyatın mənəsinə əməkdə, çalışmaqda, ardıcıl, sistemli fəaliyyətdə görün, "ağır, zəhmətli həyatın xarakterinə polad cəvhəri qatdığı", həyatın sınaqlarından üzüağ çıxmağı bacarmış Şəmsəddin müəllimin qabağında bir-bir açılır, heç vaxt, heç yerdə təmkinini itirməyən, təbiətini dəyişməyən bu sadə, təvazökar adamı elin də, dövlətin də gözündə ucaldırdı.

Ş.Xanbabayev 2004-cü ilin oktyabrında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsinə təyin edildi. "O zaman Heydər Əliyevin mənə dediyi sözləri heç zaman unutmaram. Ulu Öndər mənə qəbul edəndə nə bir tapşırıq verdi, nə bir yol göstərdi, eləcə sakit-sakit mənə baxıb dedi: "Şəmsəddin, özün bilirsən, sənə nə deyim. Get, camaatla əl-ələ ver, işlə." Heydər Əliyev kimi bir dövlət başçısının bu sözləri çoxdan tanıyıb etibar etdiyi bir kadr - mənə inam-etimadın ən yüksək səviyyədə ifadəsi idi. Rıqqətə gəldiyim-dən cavabında mən də bir söz deyib bilmədim, eləcə üreyimdə: "Qurban sənə, bacardığımı edəcəm!" - deyib əlimi üreyimin başına qoydum. Beləcə yeni vəzifəmi yerinə yetirmək üçün Xaçmaza yollandım, camaatla əl-ələ verib işlədim, xaçmazlılar mənə, mən də xaçmazlıları çox istədim. Şükürlər olsun ki, qısa müddətdə Xaçmazın siyasi-ictimai simasını dəyişib bildik, xalq hamılıqla Heydər Əliyev çırağının işığına üz tutdu, rayonun sosial-iqtisadi-mədəni həyatını tanımayan dərəcədə inkişaf etdirdik. "Çırağ fiquru ucaltmaq ideyası, bəlkə də, Şəmsəddin Xanbabayevin "Heydər Əliyev çırağı" ideya-düşüncəsinin nəticəsi imiş?!" - Mən isə yenidən çırağ fiquru haqqında düşünüb güman edirəm. - "Axı həmin çıraqdən bir az o tərəfdə "Heydər bulacağı" qaynayar..."

Əvvəli 6-cı səhifədə

Yerlərdə səyyar qəbul və görüşlər keçirmək və belə görüşlər zamanı əhalini narahat edən problemləri yerində öyrənilər onların qısa bir müddətdə həllinə çalışmaq Şəmsəddin Xanbabayevin xüsusi önəm verdiyi əsas iş metodlarından idi. İcra başçısı əhalini maraqlandıran məsələləri yerində öyrənir, onların həlli ilə bağlı aidiyyəti şəxslərə lazımı tapşırıqlar verir, müvafiq dövlət qurumlarına müraciət edilməsi barədə qərarlar çıxarırdı. O, rayonun tarixi keçmişi, əhalisinin etnik tərkibi, adət-ənənəsi, məişəti, o cümlədən milli azlıqların özünəxas xüsusiyyətləri ilə dərindən maraqlanırdı, rayon multikultural mühitini, bu mühitdəki dinc birgə-yaşayış ənənələrini inkişaf etdirməyə çalışırdı.

Şəmsəddin Xanbabayev 2019-cu ildə, 81 yaşında ikən istefa ərizəsini yazaraq bəyan etdi: "Artıq yaşlıyam. Ölkədə ciddi islahatlar gədir. Mən də Prezidentin çağırışına səs verərək istefa verməyi qərara aldım." O, eyni zamanda digər yaşlı memurların da ölkə başçısının çağırışına səs verəcəyinə ümid etdiyini dilə gətirdi: "Belə də olmalıdır. Onlar ölkədəki vəziyyəti, gedən inkişafı başa düşməlidirlər. Şübhəsiz ki, gənc nəsil daha yaxşı, yeni ideyalarla işləyəcək. Mən buna inanıram." Həmin günlərdə Şəmsəddin müəllim həm də Ulu Öndəri xatırlamış, duyğulu düşüncələrini bölüşmüşdü: "Böyük şəxsiyyətlərin yetişməsi tarixin müxtəlif inkişaf prosesində zərurət kimi meydana çıxır və onlar xalqın

ÇIRAQ: RƏMZİ VƏ HƏQQİ MƏNADA

taleiyində önəmli rol oynayırlar. ...Mən onu bəzi uyğun cəhətlərə görə ən ağır vaxtlarda İngiltərənin baş naziri olmuş və ingilis xalqını böyük fəlakətlərdən xilas etmiş Uinston Çerçillə müqayisə edərdim. Hər iki dövlət başçısının həyatında insanı heyrləndirən və heyran edən şeylər çoxdur və onların həyat dərsləri olduqca mənalı və öyrənilməyə layiqdir. Hər ikisi siyasətə hər bədən gəlmişdi, hər ikisi fəvqəlnatıq, planetar düşüncəli, uzaqgörən, müdrik idi. Yetmiş yeddi yaşında Baş nazir kimi, almış yeddi yaşında Milli Məclisin sədri və Prezident kimi hakimiyyətə qayıtmaq yalnız Çerçill və Heydər Əliyev kimi dahilərə nəşib ola bilərdi. Mən fəxr edirəm ki, Heydər Əliyev kimi parlaq bir şəxsiyyətlə işləmişəm, onun inamını qazanmışam. Allah ona qəni-qəni rəhmət eləsin! Həm də fəxrlə deyə bilərim ki, dövlətimizə, dövlət başçımıza da, elimizə-obamıza da vicdanla, namusla, qeyrətlə xidmət etmişəm. Bundan sonra harda olursam olum, evdə olum, pensiyada olum, yenə də möhtərəm Prezidentə və Heydər Əliyevin yoluna hörmətimi və dəstəyimi göstərməyə hazırım. Başqa cür ola da bilməz. Müstəqil Azərbaycanımız bizim ümumi evimiz, vahid vətənimizdir."

Ömrünü daha firavan həyat və cəmiyyət uğrunda mübarizələrdə keçirən, yorulmaz işgüzarlığı, ədalətlik, sadıqlıq, xeyirxahlıq kimi nəşib xüsusiyyətləri ilə gənc yaşlarından ağsaqqal hörməti, nüfuzu qazanmış Şəmsəddin Xanbabayev az keçmiş Yeni Azərbaycan Partiyası Xaçmaz rayon təşkilatının sədri seçildi və o ömrünün daha bir hissəsini qaynar həyatda keçirməli oldu.

Şəmsəddin Xanbabayevin artıq 85 yaş tamam olur və həyat eşqi, işdə yorulmazlığı bu gün də özünü göstərir. Kişi, yaşının ixtiyar çağlarında memuar yaradıcılığına - canlı, real həyat müşahidələri nəticəsində gəldiyi insan-zaman-cəmiyyət haqqında ibrətamiz düşüncələrini, özünün dediyi kimi "ömrün dərsləri"ni qələmə almağa başlayıb. Müəllifin məqsədi uşaqlığından bu gününə kimi görüb-əşitdikləri, düşünüb-nəticə çıxartdıqları barədə söz açıb gənc nəsillərə faydalı məsləhətlər verməkdir, bu baxımdan hasilə yetəcək kitab heç şübhəsiz ki, bu günümüzdən daha çox gələcəyimiz üçün əhəmiyyətlidir. Kitabın baş obrazı, qəhrəmanı əlbəttə ki, çoxumuzun uzun illər haqqında ağızdan-ağıza eşitdiyini, mətbuatdan oxuduğu Şəmsəddin Hüseynqulu oğlu Xan-

babayevdir. İnanırıq ki, uzun illər partiya, dövlət və təsərrüfat işlərində rəhbər vəzifələrdə çalışmış, həm dövlət, həm də xalq qarşısında inam və etimadı axıradək doğrultmağı bacaran tək-tük memurlardan biri kimi tanınmış bu adamın zəngin əmək fəaliyyəti kimi, vətəndaş fikirləri, şəxsiyyəti və mənəvi dünyası da bizdə maraq oyadacaqdır.

Və mən qeydlərimi yubilyarı təbriklərim və onun öz sözləri ilə bitirirəm: "Bəzən deyirlər ki, rəhbər işçi dildən pərgar, dilə-dilavər olmalıdır. Mən isə deyirəm, rəhbər işçi obyektiv, xeyirxah, sözübir-əməlibir adam olmalıdır, o yalnız bu halda xalqla dil tapa, münasibət yarada bilər. Vay o günə ki, rəhbər işçinin təmiz adına ləkə düşsə, həmin andan münasibət pozulacaq, sən bir kadr kimi gücünü itirəcəksən. Gözü kölgəli adamın bəlağətli nitqi heç vaxt bir fayda gətirməyib, əksinə, onu özünü qınaq, tənqid obyektinə çevirib. İnam olmayan yerdə, oxunan quran ayəsi də olsa, kömək etməyəcək. Biz haqlı olduğumuz qədər güclü olmuşuq və həmişə də belə olacaq." Çırağın bir mənə-mahiyyəti də aydınlıq, ağı qaradan seçə bilmək imkanı yaratmaq deməkdir...